AISKHYLOS

PERSERNE

Oversat af Lars Vilhelm Sloth Eskesen

Kylix fra Edinburgh fra omkring 480 af Triptolemos maleren, Athens Nationalmuseum (inv.nr. 187.213)

Indhold

Perserne

Oversigt over kompositionen

Handlingen

Oversigt over anvendte versemål

Personer

Kor	Ældre mænd, perserkongens rådgivere
Dronning	Dareios' enkedronning, Xerxes' mor, datter af kong Kyros, unavngivet i stykket, men kendt under navnet Atossa
Budbringer	Vidne til og overlever fra slaget ved Salamis, Psyttaleia og Xerxes' rejse hjem til Persien
Dareios' genfærd	Den tidligere konge (522-486 fvt.), Xerxes' far og årsagen til persernes storhed
Xerxes	Søn af den afdøde kong Dareios og dronning Atossa, konge over perserriget (486-465 fvt.)

Scenen er sat et sted i den persiske by Sousa i det sene efterår 480 fvt. Publikum ser en bygning udstyret med siddepladser og desuden Dareios' gravmæle. Ind på scenen kommer først koret af ældre mænd, tolv i alt, de kongelige rådgivere. Disse er klædt overdådigt og synger indgangssangen.

Kor

Parodos 1-119 — **Koret:** ***de trofaste vogtere***

(*anapæster*)

Vi er kendt blandt de persiske folk, der gik bort
og er draget afsted til hellenernes land,
som den *trofaste flok* og som *vogterne* her
i det rige, overdådigt forgyldte palads.
Det var os, vores herre kong Xerxes med blik
for vor alder og tyngde, Dareios' søn,
af sig selv valgte ud til at se til sit land.
Men om rejsen tilbage, som kongen skal på
med sin hær og dens mængder af guld, har mit sind
været plaget for ondt i mit indre af tegn
om dens lod. Asiens styrker er borte nu,
< >
og begræder sin mand for hans ungdom og år;
hverken ridende post eller ilende bud
er nu kommet til persernes by med spor nyt.
De forlod Sousa, Agbatana, oldgamle
Kissias vold, nogle til hest, nogle til
skibs, og med fodfolk på geledder i krig:

Perserkatalogen

Artaphrenes, Amistres, Astaspes på rad,
Megabates dertil, generaler i persernes hær,
Storkongens konger og, lydige kun imod ham.
Fremad iler de nu: Med utallige mænd
holder de opsyn og skrækindjagende er
de at skue de træfsikre skytter til hest,
og i kamp er de drabeligt farlige folk,
som har tillid til gejst og ukueligt mod:
Artembares, som glædes ved kamp til hest,
og Masistres. Den modige buebetvinger Imaios,
Pharandakes, Sosthanes til sidst,
han, der driver på hestene hastigt afsted.

Ægypterkatalogen

Andre blev drevet af Nilen, den store og
nærende flod: Sousiskanes, Pegastagon,
som er barn af Ægypten, og herskeren dér
over det hellige Memphis, Arsames den
store, og Ariomardos med, herren af
oldgamle Theben, og endelig skibenes
roere, frygtede marskmænd - utælleligt
var deres antal.

Lilleasiens kontingenter

Flokke af lydiske luksusliv fulgte trop,
herskere over et folkeslag, der jo helt
og aldeles er rundet af fastlandets jord.

Det var dem, Mitragathes, den gode Arkteus,
konger og herskere, som de var, og det rigt
guldtyngede Sardes drev frem i et tog
45 af mangfoldige firspand og seksspand på rad,
et forfærdende skue at se.
Nu truer det hellige Tmolos' beboere med,
de vil påtvinge grækerne trældommens åg:
Mardon og Tharybis modstår så uknægtet
50 spyddenes spidser, som ambolten viser sig
trodsig mod hammerens slagkraft. Derefter
mysiske spydkastere, mens guldrige
Babylon sender en langstrakt styrke af
alle slags mandskab til skibe og alle de
55 folk, der betror deres held til en buestreng.
Fra al Asien følger de folk, der med sværd
adlyder kongens forfærdende sendebud.
Sådan er blomsten af Persiens mandfolk,
der gik bort og afsted, for hvis skyld Asiens
60 udstrakte egne, der fødte dem, vånder sig
voldsomt, hvor fædre og mødre og hustruer
længes og skælver for tiden, der strækker sig
længere hver dag, længere, mer endnu.

Parodos

Nu er stadsstyrteren, kongshæren, forlængst bragt 65 over hampbundne pontonbroer og har lagt bag sig det vand, som fik navn efter Helle, Athamaspigen. Over vandstrøgene lod hæ- ren en bro gå som et åg hen over havnakken, med dyvler gjort fast.	**Strofe α**	**Hærens vej over Hellespont**
Rig på folk er Asiens hjord, anført af krigshyrden i to stød gennem hvert land som én hel- 70 lig krigshob, han til lands og vands driver i tillid til sit barske og standhaftige mandskab lig en gud, af en slægt tynget med guld.	**Modstrofe α**	**Xerxes i spidsen for hær og flåde**
Som han kaster slangens morderisk mørke blik og kø- rer rigt rustet med mænd og skib sin syriske stridsvogn, bringer han mænd kendte for spydkamp Ares' mordpil.	**Strofe β**	**Kampen mellem "buen" og "spyddet"**
75 Der er ingen, der kan modstå en så stærk strøm af mænd og med vold og værn opdæmme strømmenes sejrende svulmen. For sejr får vore persere og hærens stovte mandskab.	**Modstrofe β**	**Hæren som en flodbølge**
Siden hedenold hersker *Skæbnen* sendt af en gud. Det var den, der over Persiens 80 mænd lagde et krav om borgruin og ridt til hest og tumult og krig, at hærge borg og by.	**Strofe γ**	**Persiens skæbne: krig til lands**

	Og de lærte sig at se på søens dyb	**Modstrofe γ**	**Persiens skæbne: krig til vands**
	og dens brede vejes flade, der hvidnes		
	af en brusende blæst, fulde af tillid		
85	til fint slagne fortøjringer og fartøj til befordring.		
	Hvilken dødelig mand undgår en guds lumske svig?	**Epode**	**Den svigefulde gud, *Ate***
	Hvem er så rap til fods, at han mestrer let et flugtspring?		
	For med vennesæl logren, til en start, kan hun *Ate*		
	i sit net få lokket hver mand.		
90	For en mand er der ikke nogen undkomst eller flugt.		
	Derfor flås mit sind af frygt klædt i mørkets klædedragt,	**Strofe δ**	**Korets angst: Sousa**
	”Ak, den		
	perserhær!” - må sådant råb aldrig varsle byen, at		
	tømt for mænd står nu Sousas store stad,		
95	Kissia aldrig synge svar, svar hvis genklang klinger lydt:	**Modstrofe δ**	**Korets angst: Kissia**
	”Ak, den		
	perserhær!” - må aldrig der kvindeflokke skrige de		
	ord og flå deres fine linned vildt.		
	Hærens folk, rytter, landkriger, hver og en gik bort	**Strofe ε**	**Hærens mænd følger Xerxes**
100	som en sværm droners flugt, fulgte hvert et bud fra ham		
	og lod åg tynge tvendes havdyb, krydsede modvendte kap,		
	nu forbundne i eet hav.		
	Sengen står fuld af gråd, savn for ægtemanden gød;	**Modstrofe ε**	**Persiens kvinder og deres savn**
	Hver for sig sidder nu sorgtungt blid Persiens hustruflok forladt		
105	med det åg, manden lagde fra sig, før hun til kamp med sit spyd		
	lod ham sende bort, væk.		
	Kom nu, I persere, som har sat jer ned	**(*anapæster*)**	**Korets rådslagning**
	på det oldgamle sted,		
	lad os tænke med omhu og dybde om det,		
110	- et behov, dét har vi.		
	For hvordan mon det går for Dareios’ søn,		
	Xerxes vor konge?		
	Er det mon buestrengenes træk, der får sejr,		
	eller er det mon styrken i spyddenes od?		
115	Her skrider hun frem skinnende klar som i		**Dronning Atossas ankomst**
	gudernes lysende blikke, hun, moder til		
	kongen, min dronning - på knæ, fald ned!		
	Alle enhver skal vi tiltale hende med		
	velkomstens hilsende formular.		
120	- Høje dronning over perserinder dybtombæltede,	**Første *epeisodion (I) 120-234***	**Koret tiltaler Atossa**

Xerxes' gamle mor, Dareios' kone, vær du hilset her, *(trokæer)*
du, der delte persergudens seng, og fik en gud som søn.
Hvad nu, hvis en gud har ændret hærens vilkår, hærens lod?

Atossa

Netop derfor lod jeg hjemmet bag mig guldbelagt, og vort **Atossas bekymring for tab af rigdom og mænd**
sovekammers fælles seng forlod jeg; min, Dareios', vor.
Kummer flår mit hjerte, vil jeg sige jer og nu betro,
kære venner, den beretning her: jeg skuer ganske klart
denne angst, at rigdom løbet løbsk vil voldsomt hvirvle op
jordens støv med hoven, styrte frem og sætte over styr
den værdi, Dareios vandt med hjælp fra een af guderne.
Derfor har en dobbelt angst, jeg ikke ejer ord til at
ytre, taget bo i hjertet: ære rigdom uden mænd
vil jeg ikke, eller tro på, lyset skinner afstemt ned
over dem, der ingen rigdom ejer, efter styrken de
har - for selvom vores rigdom intet savner, frygter jeg for
Xerxes, vores øjesten og livslys: netop dette er, **Bekymringen for Xerxes**
mener jeg, en herres nærvær: liv og lys i hus og hjem.
Giv mig nu i medfør heraf råd om dét, jeg nævner her,
persertro og gamle venner, siden landet ligger så:
Nu må alle mine vise råd og vink bero på jer.

Korlederen

Vid blot dette, frue over landet her, at netop du
ikke har behov at nævne mer end én gang hverken ord
eller gerning, hvori mine evner kunne føre an.
Kalder du på råd fra os, er vores svar et venligt sind.

Atossa

Fra dengang, Xerxes min søn fik mønstret sin hær og selv *(jamber)* **Atossas drøm**
gik bort med hensigt om at øde Jonernes land,
har nattens mange drømme plaget mit sind igen
og igen; men ingen dog så klar at se som den,
jeg så i går i nattens stille stund. Men hør, hvad det var, jeg så:
For mit syn et kvindepar stod frem, det syntes jeg,
så smukt klædt på, den ene iført persisk dragt
den anden iført dorisk; begges skikkelse helt
usædvanligt høj at dømme efter vores normal,
i skønhed uden fejl, af byrd var de søstre af én
og samme slægt. Den ene fik ved lod sit fæd-
reland som hjemland, mens den anden fik et hjem
blandt barbarer. Disses kiv og strid blev ved og ved,
såvidt jeg kunne se, og Xerxes, min søn, fik nys
om deres søskendestrid; han prøvede på med tvang
og milde ord, dog uden held, at bøde af,

men må til slut med åg og læderstrop om hals
og nakke fæstne fast de to til samme vogn.
Den ene knejsede stolt i dette sit udstyr, holdt
underdanigt seletøjets bidsel i mund, imens
165 den anden slog sig i tøjret, rev både rem og strop
på vognen helt itu, og vred sig løs og fri
af sit bidsel voldsomt afsted med sæde, mand og vogn,
og træet splintres midt på åget af hendes træk:
I drømmen styrter min søn, og fader Dareios går
170 ham da nær med medynk for sønnens fald: Da Xerxes ser
ham, sønderriver han alt sit tøj over hele sin krop.
Som sagt var det, hvad jeg så i nattens stund. **Varslet**
Jeg stod op og sænkede begge hænder i kildens vand,
som randt så smukt; til altret trådte jeg hen beredt
175 til håndens hellige offerpligt med alt parat
til at ofre en drik til ondtafværgende guder – dem,
som har krav på det ritual. Da ser jeg en ørn i flugt
mod Apollons alter; angstfuld uden mæle stod
jeg som naglet, kære venner, til jeg ser en høg,
180 der jager ørnen i hast på hurtige vinger, flå
og med kloen plukke af ørnens hoved dens fjerpragt ud.
Og ørnen sad blot sammenkrøben, blottet helt
for angreb. Det var et grufuldt syn for mig at se
og et grufuldt ord for jer at høre. Vid nu blot:
185 at min søn velnok var værd at være beundrer af,
hvis bare han først får gjort sin gerning godt,
men sæt, han løser det dårligt – nej, for sin by skal *han*
jo ikke aflægge regnskab eller forklare sig.
Når blot han uskadt vender hjem, er *han* - succes
190 eller ej - da stadig hersker over denne jord.

Kor

Vores ønske, moder, er på ingen måde, hverken at **(*trokæer*)** **Korets råd**
vores ord skal skræmme eller muntre op i overmål.
Når du går med bøn til vores guder, altså hvis du ser
noget mindre godt, så bed dem sørge for, at disse ting
195 aldrig kommer til at ske, men altid kun velsigne fuldt
dig og dine børn, og hele vores by og alle her,
som vi kalder venner. Først når det er fuldbragt, står til sidst
bare eet tilbage: udgyd over Jorden her en drik,
gyd den ud som soningsgave over Jorden selv og de
200 døde under den. Og ret din bøn mod det, jeg siger nu:
Lad din mand Dareios sende godt til dig og jeres barn,
nedenfra og op i lyset, ham, som du jo selv har set
efter eget udsagn midt i nattens stille. Lad med bøn
alt det godes modpol holdes skjult i mørket fastholdt i

Jordens indre. Det, jeg råder til, er venligt ment, og alt
kommer lige ud af hjertets blik for det, som fremtiden
bringer. Vores dom om disse ting må blive sådan her:
alt skal nok gå over hele linjen godt for dig, tror vi.

Atossa

Du er godt nok venlig, du, som tolker disse drømmesyn **Atossa spørger til Athen og Hellas**
første gang. Din sikre tolkning gør min søn og vores hus
godt, og vores håb er det, at alt vil falde ud til det
bedste. Vi vil ordne efter dine ønsker alt for de
kære under Jordens muld og vores guder, når vi først
kommer hjem igen. Men dette vil jeg gerne vide først,
kære venner: Hvor i verden siger man Athen er lagt?

Kor Langt mod vest, hvor Solens herre toner ud og synker ned.

At. Trods det jog hans jagtbegær min søn afsted mod denne by?

Kor Ja, for sådan ville hele Hellas stå i kongens magt.

At. Har de faktisk tropper, de kan opmarchere helt så stærkt?

<**Kor** >

<**At.** >

Kor Deres hær er dygtig! Mederfolket fik en slem medfart.

At. Er det buens træk i pilen, deres styrke ligger i?

Kor Nej, i spyd til nærkamp, deres skjold og hele panserværn.

At. Har de noget bortset derfra? Hjem med store rigdomme?

Kor Nej, men sølv i Jordens dyb, en strøm af rigdom har de der. Laureions sølv

At. Hvem er deres hyrde, hvem er enehersker over deres hær?

Kor Ingens slave kaldes de og heller ingens undersåt.

At. Men hvordan forsvarer de sig mod en fjendtlig fremmedmagt?

Kor Godt. Så godt, at de jo slog Dareios' stærke kæmpehær. Marathon

At. Sikken ting, du lader vores mænds forældre mindes der!

Kor Fuld rapport om sagens sandhed får du nu, tror jeg nok.
Mærk jer nemlig farten, manden her har på! Et persisk bud.
Klar er den besked, han bringer, god at høre eller *ond*.

Bud

Ak, hovedstad for hele Asiens land og jord, **Første *epeisodion (II) 235-528*** **Budet om nederlaget**
ak, Persiens land og store rigdoms sikre havn, ***(jamber)***
med dette ene slag er hver en rigdom tabt,
og Persiens blomst er gået bort og faldet nu.
Hvor ondt som førstemand at dele ondt med jer.
Jeg må dog, persere, pensle hele smerten ud:
Barbararméen er nemlig borte, gået til.

Kor En smerte, smerte, uhørt slem, **Strofe α**
grusom, ak, græd I nu, perserfolk,
mens I får nyt om vor ve.

Bud Præcist, for alt det der, vi taler om, er tabt.
Mod forventning lever jeg selv, vendt hjem i god behold.

Kor For langt, for langt er dette liv — Modstrofe α
levet, når gamle mænd hører den
ve mod forventning sagt frem.

Bud Jeg var der selv og så det ske, så mine ord
om den fortræd, vi mødte, skyldes helt mig selv.

Kor *Ototototoi*, så drog vort skyts — Strofe β
af alle slags til *ingen gavn*
langt fra Asiens jorde, ak, mod
Hellas' fjendtlige landjord.

Bud Hver kyst, hvert eneste sted i Salamis' omegn er
der fyldt med lig af mænd, der omkom usaligt der.

Kor *Ototototoi*, om venners lig — Modstrofe β
du siger nu, de kastes om,
døde, tumlet af søens saltskvulp
i den duvende dragts svæv.

Bud Ja, og buen gjorde ingen gavn, og vores hær
blev helt besejret, gik tabt i skibenes vædringsslag.

Kor Lad skriget sørgeligt lyde ud, — Strofe γ
et ondt vartegn for os
fordømte - guder har ordnet alt
dårligt <for os>: ve for hærens bortgang.

Bud Salamis - det mest forhadte navn at høre nævnt.
Blot det at mindes Athen - jeg krymper mig slemt derved!

Kor For fjender er Athen forhadt! — Modstrofe γ
Kun *for* godt mindes vi
Athen – for Persiens hustruflok
gjorde de gift uden mand og god grund.

Atossa
Jeg står her tavs, og har længe gjort det, aldeles ramt — (*jamber*) — Atossa udspørger budet
og elendig over de onder, vi har mødt: en lod
som den er nemlig alt for tung og hverken til
at tale om, endsige stille spørgsmål til;
så slemt er det, vi er blevet udsat for. Og dog
det er nødvendigt at bære, hvad ondt vi får

fra vores guder. Fald ned, fortæl den hele nød,
vi har lidt, fold ud, omend de onder gør dig ondt.
Af folkets førere hvem er *ikke* død, og hvem
af dem vil vi begræde, som med sin død forlod
sit mandskab ubemandet, skønt hans rang var høj.

Bud

Ja, Xerxes lever selv og skuer dagens lys …

Atossa

Den nyhed viser mit hjem et storslået lys, en dag
så lys og klar, nu efter mørkets sorte nat.

Bud

… Artembares fører et tifold tusindmandskorps til hest, **Katalog over faldne**
men ligger dræbt langs Sileniaikystens skarpe skær,
og lidt for let til bens er springet, en vis *chiliarch*
Dadakes gør fra skibets ræling ved spyddets slag.
Af alle Baktriens folk er bedst vel Tenágon høj
af byrd, som banker mod Aias' havombruste ø;
Arsames, Lilaios, samt Argestes ligger spredt
og banker forhutlet brasken mod havstok og sten omkring
den duefostrende ø, mod Salamis' hårde jord.
Pharnouchos kom fra Nilens strøm i Ægyptens land
med Arkteus, Adeues, og en ved navn Pheresseues; tre,
der faldt fra samme skib og alle er døde nu.
Brigaderen Matallos kom fra Chryse og endte med
at søbe kindens tykke gulbrune skægbuskads
og sådan farve det purpurblodigt i havets vand.
En *mager*, Arabos, døde. Baktras Artabes stod
i spidsen for tredive tusind sorte heste, men
gik bort som tilflytter der til landets hårde jord.
Amphistreus og Amistris svang et svært belastet spyd,
den gode Ariomardos gav i døden Sardes sorg
som myseren Seisames; Lyrnas Tharybis, flådechef
for fem halvtredsskibseskadrer, flot som få var han,
men nu ligger staklen død, så heldet var knapt hos ham.
Kommandant Syennesis tager førstepladsen i gejst;
han førte an for Kilikierhæren, og ene mand
forvoldte *han* af alle fjenden mest besvær,
men hans død var smuk. †Lad det så være sagt om dem,
der fører an,† men den fortræd, jeg har meddelt, er
reelt kun lidt af problemets omfang, som sagen står.

Atossa

Det er dybt forfærdende nyt, jeg hører her fortalt,

en skam for Persien, grund til skingre klageskrig.
Men vend tilbage til udgangspunktet og svar mig nu:
320 var den græske flåde så stor, at grækerne kunne se
på vædring som god taktik mod Persiens flådemagt?

Bud

Kom det bare an på antal, havde, vær vis på det,
barbararmadaen sikkert sejret. For samlet set
var hele grækernes antal tredive gange ti,
325 og af dem var ti valgt særligt ud til særskilt brug.
Men den flåde, Xerxes førte an, bestod, så vidt
jeg ved, af tusind skibe - tohundredsyv af dem
var utroligt hurtige. Det er nok om flådens tal.
Men du tror vel ikke, det var grunden til, det blev
330 så tungt et slag for os? Nej, nej, det var en gud,
der lod en ulige skæbne tynge vægtens skål.
Af guder blev Pallas Athenes borghøj frelst.

Atossa

Har vi endnu ikke raseret Athenernes borg og by?

Bud

Et sikkert bolværk er det, der stadig har mænd og folk.

Atossa

335 Men fortæl om skibenes første træfning - hvordan var den?
Hvem - var det grækerne? - satte først i værk? Min søn
måske, begejstret over flådens store tal?

Bud

Min frue, hele miséren satte en hævnerånd, *Salamis*
en ondsindet guddomsmagt, i gang. Hvorfra den kom,
340 er ikke klart - fra athenerhæren kom en græsk
person til Xerxes, din søn, og lod ham forstå det her:
hvis blot det mørke nattemulm, det sagde han,
faldt på, da ville den græske flåde rømme helt
og springe op på skibenes tofter, flygte hver
345 sin vej og søge at redde livet ved flugt i skjul.
Den græske mands bedrag og niddet, guder har,
forstod han ikke og derfor gav han, så snart han fik
beskeden, hver admiral befaling om med eet,
når solen hørte op at blusse ned i brand
350 med stråleglans på jordens flade, og mulmet greb
det hele hellige himmelrum, at stille op
med alle flådens eskadrer ordnet kolonnevis
i tre kolonner for at vogte på bugtens vand

og passagen ud af strøg og stræder til havets brus
355 og at sende andre skibe ud i kredsløb rundt
om Aias' ø. Hvis grækerflåden fandt i skjul
en udvej og undslap dens onde endeligt, lød kun en
besked til alle: af med hovedet! Sådan var
de ord, han talte, stærkt optimistisk tænkt.
360 For han kendte intet til det, som guderne havde for.
Hans mænd tog fat på at tilberede aftensmad
med lydigt øre for kongens bud, disciplin og ro,
og hver en sømand gjorde årerne fast med strop
omkring en veltilpasset dyvel, alt parat.
365 Men da solens lys svandt bort, og nattens mulm faldt på,
begyndte hver en åremester, hver en mand
med våbenansvar at gå om bord på sit skib, imens
den ene roerrække indgød den anden mod
i det store skib, og enhver sad klar til sejlads præcist
370 som befalet: flådekaptajnen lod den hele nat
igennem hele staben sejle rundt omkring.
Nu er natten kommet og gået: ringe flugtforsøg
har grækerflåden gjort i skjul på noget sted.
Men da dagens lys med hvide heste for vognen lå
375 så lyst og skært at skue over det ganske land,
da genlød genlyd af sejrsæl sang fra den græske hær,
og fra øens klipper klang en klinger genklang da.
Og blandt barbarerne bredte frygten sig over alt -
de havde tabt deres dømmekraft og mistet sans
380 og samling. Samtidig sang den græske hær med gejst
og hellig højhed *Paianen*, ikke som tegn til flugt,
men som dem, der stormer i kamp med opildnet bryst og mod.
Med trompetens klang blev hele scenen sat i brand:
Med et slog årerne ned på vandet helt synkront
385 i et forenet plask, og da først befalingen lød, da slog
de mod havets flade. De kom alle hurtigt til syne der -
den højre flanke kom først i orden og streng kontrol,
men dernæst kom desuden hele flåden til,
og man hørte netop nu et højlydt råb:
390 "I græske mænd, kom nu, tag fat og gør landet frit, Det græske råb i slaget
gør børn og koner, folkets guder og templer fri,
gør de grave fri, jeres slægters fædre hviler i:
Nu står en kamp til værn for alt, som er forsvar værd."
Og fra vores side kom på pludrende persersprog
395 et svar retur, og nu var tiden ikke mer
til at holde hen og tøve. Lige med eet slog skib
mod skib med vædderens bronzespids: et grækerskib
er først i gang med vædringsslaget og splintrer helt
og aldeles både stævn og bov på et punisk skib.

Mod hinanden styrede hver og en frontalt sit skib.
Til en start holdt strømmen af perserflåden da også stand,
men da hovedparten af flåden trængtes på snæver plads
og der ingen hjælp var at give eller få for dem,
blev de ramt af vædring selv og endte med at slås
af egne skibes bronzespidser og smadre alt
deres åretakkel. Grækerflåden var ikke sen
til at se problemet og angreb rundt omkring i kreds
og myrdede løs: vores skibes skrog begyndte da
at krænge stærkt og kæntre, indtil havet flød
med vrag og myrdede mænd og helt forsvandt deri.
De dødes lig lå tæt på kyster, strande og skær.
Hvert skib, barbarernes flåde endnu besad, tog flugt
med panisk padlen, mens de græske blev ved at slå
som på tunfisk eller en fangst af nogen fisk i net,
og kløve os itu med flækket åretræ
og forskelligt vraggods. Skrig og jamrende klage flød
på samme tid på havets salte vande, helt
til nattemulmets sorte syn lod det ende brat.
Om jeg så fortalte om sagen bid for bid en halv
snes dage, ville jeg ikke kunne berette til dig,
hvad ondt vi led. Men vid blot dette, at aldrig før
er så stor en menneskeflok gået bort på en enkelt dag.

Atossa

Forbandet stort er det hav af ondt, der har fundet vej
til perserfolket og hele vores barbarart og æt.

Bud

Og vid så også, at ondet stadig kun er halvt
beskrevet: disses pinslers ufærd var så tung,
at den i vægt og tyngde opvejer både det,
jeg har fortalt, og dettes drøjde gange to.

Atossa

Nå, og hvilken lod kan så tænkes mere tung og ond
end den, du netop har oplyst om. Forklar nu blot:
hvad er det uheld, der tilmed ramte vores hær
og lod loddet tynge ned i skålen med ondets vægt.

Bud

Af alle perserne fandt de stærkeste døden her, *Psyttaleia*
de mest behjertede, mest fortræffeligt fine mænd,
og i troskab over for kongen klart de første selv:
deres død var skændig og højst foragtelig, uden ry.

Atossa

Åh, venner, det her onde uheld er tungt for mig
at bære. Sig mig, hvilken død der ramte dem.

Bud

Der er en ø, en lille ø, som ligger nær *Psyttaleia*
Salamis, i øvrigt er den svær at ankre ved
og dens kyst og strand er hjem for Pan, der er så glad
for dans og sang. Til det sted sender Xerxes dem,
for nemt at dræbe grækerhæren netop der,
hvor skibsforliste fjender søgte at få sig bragt
i land på øen, og redde egne venner op
fra havets vilde våger - følgen heraf til sidst,
forstod han ringe: for siden guden lod græske mænd
få hele æren for skibsbataljen, klædte de
sig samme dag med bronzeværn og våbenmagt;
de sprang fra borde og omgav hele øens kreds,
så perserkrigerne tabte sans og samling helt
og ikke vidste at finde tilflugt noget sted:
De blev nemlig hele tiden kvæstet af sten, som fløj
fra græske hænder, og pile skudt med buestreng
slog ned og slog os ihjel - de farer til sidst imod
os i eet havbrusende stormløb, kløver vort kød, slår ned
og slagter staklernes led og lemmer, indtil alt
det liv, de alle besad, er udraderet helt.
Da Xerxes så den dybe gru, gav han smerten lyd
i et jammerbrøl fra sin plads, et forbjerg ved havet der,
og hævet højt med udsyn over den hele hær.
Han sønderrev sin dragt og gav et skingert skrig
af klage, udstak straks befaling til hærens folk
til lands og kaster sig så på hovedkuls panisk flugt.
En sådan ulykke har du nu at jamre for
foruden den, jeg før har genfortalt til dig.

Atossa

Forhadte Skæbnegud! Hvor har du narret fælt
de tanker, perserfolket nærede før: Den hævn,
min søn har taget over vidt berømte Athen,
blev bitter; de barbarer, Marathon dræbte før, **Marathon**
var ikke nok, og det var, fordi min søn kom til
at tro, han ville tage hævn for dem, han vandt
en hob problemer af det her omfang og det format.
Men sig mig nu: de overlevende skibe, hvor
forlod du dem? Kan du give klar besked om det?

Bud

De overlevende skibes flådechefer tog

Vandringen hjem (*nóstos*)

i hast og medvind flugten, ikke alt for flot,
mens hærens øvrige rest så småt tog til at dø
på Boiotisk jord, til dels fordi de led af tørst
og ikke havde friske kilder at drikke af,
til dels fordi de led for åndenødens slid.
Vi vandrer over til fokisk jord og dorisk land
og Malisbugten, hvor venligt vand fra floden der,
Spercheiós, har overrislet sletteland og eng.
På vores videre vandring modtog Achaias jord
og Thessaliens byer i os en fødeforarmet flok,
og der kom flest af dage ramt af sult og tørst:
Med hensyn hertil led vi nemlig ingen nød.
Vi kom til Magnesia først, Makedonske egne dernæst,
til et vad ved Axios og Bolbemarskens siv,
Edonis og Pangaions bjerg. Om natten lod en gud
et hidsigt vinteruvejr fryse Strymon til is
i dens hele hellige strøms forløb, og dét før tid.
Og var der en, der indtil da gik og troede på,
at guder ingen betydning har, så faldt han ned
og bønfaldt udstrakt fladt på jorden Gaia og så
Ouranos. Da hærens bønner stilnede af til sidst,
forsøgte man at vandre over vadets vand
så stivnet frossent, det var. Og hver af os, som gik
med hast, før Solens stråler spredtes der, blev frelst.
Der skete nemlig det, at solens skive og skin
med varme stråler og ildens hede gled forbi
på vadets midterste del: De gled og faldt med eet
på hinanden. Heldig var kun den, der opgav først
at drage livets ånde. Resten, så få de var,
som fandt en redning, måtte møve sig møjsomt frem
til Thrakien først og siden nå på flugten hjem
til landets trygge arneild. Det er det, der gør,
at perserbyen råber klageråbet ud
i savnet over landets elskede unge mænd.
Hvad jeg her har sagt, er sandt, men usagt er stadig mangt
og meget ondt, som guden ramte Persien med.

Kor

Du uheldssvangre Skæbnegud, hvor har du alt
for tungt med begge fødder mast vort hele folk.

Atossa

Hvor tungt at bære: Hæren færdig, helt fortabt.

Atossas formaning til koret

Du nattens klare drømmesyn, hvor uhørt klart

har du vist mig ondet, vi skulle møde, og I har dømt
det alt for let. Men når nu det råd, I gav, var tænkt
på denne vis, går jeg med til trods alt først at gå
med bøn til guderne, så at komme ud igen
og bringe offergaver med derindefra:
en drik til Jord og de døde der - jeg forstår jo nok,
at spildt er mælken nu, men fremtiden bød måske
på bedre held. Som svar på det, der er sket, skal I
nu føje trofaste råd til råd, man fast tør tro.
Og min søn skal ynkes: led ham hjem, hvis han kommer her,
før jeg er vendt tilbage, for ikke at ende med,
han fordobler ondt, han har set, med andet og mere ondt.

Korlederen

Kong Zeus, persernes stolte mangfoldige

Første *stasimon* 529-592 **Koret bebrejder Zeus**

krigere, vores hær har du ødelagt nu,

(*anapæster*)

for at sige det kort,
du har indhyllet helt i en sortnende sorg
vores byer i Sousa og Agbatana med.
De er mange de kvinder, der flår deres sløre
med en velplejet hånd
og ser klæderne vædes til skindet med gråd
og går ind i de smerter, der rammer enhver.
Perserinderne længes med blidelig blød
sorg efter at se deres nygifte mænd,
lader sengenes luksusbeklædte madras,
deres lystfulde ungdoms behag, være glemt
og i stedet for giver sig hen til en sorg,
en umættelig endeløs sorg. Og jeg selv
†må besynge†[1] de bortgangnes sorgfulde død,
som I gør, som sig hør og sig bør, også jeg.

Kor

Ja, klart: hele Asien jamrer nu,

Strofe α **Koret bebrejder Xerxes**

hvor landet står tilbage tomt.
Popoi, for Xerxes drev dem frem,
Totoi, for Xerxes slog os ud,
Ja, Xerxes fremstod uklog i hver en ting:
fladbundspram til søs især!
Men Dareios slap, da han ledte skyttekorps og folk,
for at volde os ondt, han,
Sousas elskede *Shah*: *hvi*?

For hver landsoldat og sømand kom

Modstrofe α **Mandskabets død**

på hørbevinget skib, et skib
popoi, med øjne malet blå

totoi, det drev dem frem og slog
dem ud i vædringsslag, der lagde alt
560 øde ved hellenerhånd.
Kun med nød og næppe kom kongen selv i live ud
via vildsomt terræn rundt
i det Thrakiske stormvejr.

De, som de tvingende kår tog	*pheu*	**Strofe β**	**Korets sorg over mandskabets død**
565 med den skæbne at dø først,	*ee*		
blev knust rundt om Kychreús' kyst.	*oa*		
Skrig din jammer og sorgmods gru,			
Løft med din røst et dybt brøl			
mod himmelsendt	*oa*		
570 døje og løft dit skrigs tegn på ondt: høj, ubærlig sorgrøst.			

De, som det voldsomme hav rev	*pheu*	**Modstrofe β**	**Forældres sorg over mandskabets død**
flæsk af, flåes af fisk, det	*ee*		
ubesudlede havs avl	*oa*		
uden sprog; og en sorg har ramt			
575 hjem, der led mandstab,			
og gamle par	*oa*		
barnløse nu har grådkvalt lært[2] al ve og gudesendt ondt.			

Asiens land har i lang tid		**Strofe γ**	**Koret bebrejder Xerxes den tabte magt**
ikke haft persersystemlov,			
580 ikke haft skattesystemkrav,			
pålagt ved kongeligt lovkrav.			
Ingen dyrkelse mer fladt			
ned på jorden strakt ud. Helt			
tabt er vor konges magt nu.			

585 Vagtsom er folkenes røst ej		**Modstrofe γ**	**Den tabte enemagt og talens frihed**
mere, for folket er frit, folk			
fri til at tale af den her			
grund: nu er magt og dens åg brudt.			
Levret land, der er blodmæt,			
590 har alt, Persien var, just			
der i brændingens brus om			
øen, hvor Aias var drot.			

Atossa

Enhver, der har erfaring, kære venner, med		**Andet *epeisodion (I) 593-621***	**Atossa til fods og angst**
at håndtere ondt, han ved, hvordan det altid går:		***(jamber)***	
595 når ondets bølger bryder over folk, er angst			
i alle ting normalrespons, mens man stoler på,			
den samme milde vind vil blæse hver en tid,			

når skæbnen lader alting flyde fint og flot.
For mig har alt en stund nu været fyldt med angst:
for mine øjne står et guders fjendskab frem,
for mine øren drøner støj, men *Paianen* er
det ikke. Sådan har ondet slået mig ud og bragt
mit sind fra sans og samling i angst. Derfor drog

Drikofret

jeg igen denne vej tilbage uden vogn
og pomp og pragt som før med sonende offerdrik
til sønnens fader, offerdrik af just den slags,
som mildner døde folk: den gode hvide mælk
af koen ren, der aldrig trak med åg en plov,
den gyldne honning, dryp af biens blomsterbrug,
og det tilsammen med de våde dråber vand
fra jomfrukildevæld og druen klar og ren
fra sin mor, der vokser vildt på agren, en fryd at få
fra gamle vine, og pres af gul olivenfrugt,
der blomstrer stedse alt sit liv med dejlig duft,
skal med heri. Til sidst en krans af blomsterflor,
som altopfostrende Jord har født. Men stem nu i
og syng med hymner, kære venner, varselsord
til gavn for ofret til underverdenens døde folk,
og kald Dareios' guddomsånd herop, mens jeg
til underverdenens guder gyder denne drik
som tegn på æren, de har, så jorden kan drikke op.

Kor

Du ærbødige dronning, du Persiens pris,

Korhymne 622-672

Korets sang til Hermes, Gaia og de *chthoniske* guder

lad blot gyde til Jordens gemakker din drik,

(*anapæster*)

mens vor sang går ned
med en bøn til de bortgangnes overgangsgud
om at lytte dernede med venligt gemyt.
Og I hellige *chthoniske* guder, du Ge
og du Hermes, du Hersker for dødsrigets folk,
før Dareios herop i det levende lys:
for hvis *han* er bekendt med en kur mod alt ondt,
vi har mødt, kunne han som den eneste se
og forklare, hvor enden på onderne er.

Hører vor drot signet i dødsriget og lig guder mit ord

Strofe α

Korets sang til Dareios

kaldt orientalsk klart,
både skingert og dybt i klang, jammerklagende dunkle ord?
Jeg råber ud
al vor smerte:
Hører drotten mig derfra?

Giv jert besyv, Ge og enhver øvrighed, dødsriget nu har,

Modstrofe α

Fremmaningen af Dareios

640 lad hans majestæts ånd
stolt stå op fra jert hjem, han persernes guddom og Sousas søn.
Send *ham* Herop!
Ingen mand som
ham har Persiens jord skjult.

645 Manden er kær, ja, kær er hans gravplads: **Strofe β** **Hades' opsendelse**
den har gemt det kære liv væk.
Aidoneus, send ham blot op, opsendergud Aidoneus, send
kong Darián vores guddom op, send.
ee.

650 Aldrig har han dræbt mænd med et fejlskøn, **Modstrofe β** **Koret synger Dareios' pris**
der lod krigen øve blodbad.
Han blev kaldt gudernes lige og var lig guder i visdom:
Persernes hær holdt han styret godt stramt.
ee.

655 *Shah*, oldgamle *Shah*, kom, ankom og kom op, **Strofe γ** **Koret kalder på Dareios**
op til dit dødekammers top,
svæv på din fods safranpampusse
op, og lad se toppen på *din* kongskabuds.
Kom du vor fader, du som
660 intet ondt voldte mod os, Darián. *oi*

Kom, du herrers herre, kom og lad dig se, **Modstrofe γ** **Koret til Dareios om Persiens nederlag**
for at få høre om uhørt sorg,
landet har mødt: mulm som fra Styx
hyller os ind: ungdommen er helt forlist.
665 Kom, du vor fader, du som
intet ondt voldte mod os, Darián. *oi*

aiai aiai:
Du, som i døden blev meget beklaget af **Epode** **Koret til Dareios om Xerxes og nederlaget**
hver kær og nær: †Regent, regent
670 Hvortil den voldsomt† ringe dømmekraft først een
trist gang, så to? Hvert treradsskib, det her land†
havde, er omskabt, skabt om, tabt.

Dareios' genfærd
I Persiens oldinge, venner siden min ungdoms tid, **Andet *epeisodion (II) 673-872*** **Dareios' ankomst**
I mest betroede tro, hvad pine piner land **(*jamber*)**
675 og by? Af slag og kradsen klager jordens muld.
Om end jeg ser med nogen angst min kone stå
ved graven her med jer, så tog jeg vel imod
den drik, I gød. I synger her ved gravens rand

en klagesang, ynkværdigt kalder I på mig med skrig
680 og sørgekorets åndemaneri: Min vej
herop og ud var ikke nem, især fordi
det falder guder under jorden bedre ind
at tage end at lade gå. Og dog, fordi
jeg der har magt som konge, er jeg her. Men kom
685 til sagen: Helst vil jeg undgå ris for lemfældig brug
af den tid, jeg har, mens jeg er heroppe: Fortæl mig, hvad
det er for uhørt ondt, der tynger Persiens folk?

Kor

Jeg har gudsfrygt ved at se dig, **Strofe α** **Korets ærefrygt**
jeg har gudsfrygt ved at sige
690 dig et ord: Reverens er en vane.

Dareios

Altså, når nu *dine* klager bød mig op dernedefra, (*trokæer*)
må du også se at komme over ærefrygtens tvang.
Tal og giv en gennemgang af hele sagen, ingen lang
skildring, tak, men bare hovedtræk og omrids, vær så god.

Kor

695 Jeg er bange for at lyde, **Modstrofe α** **Korets tavshed**
jeg er bange for at møde
dig med ord, som er drøje for venner.

Dareios

Nå, men siden gammel vanes angst blokerer *din* fornuft, (*trokæer*) **Dareios taler til Atossa**
tal da du, min gamle ædle kone, du der delte min
700 ægteseng, og sig det klart, så snart din klagesang og gråd
hører op. For sådan er det jo for os af menneske-
slægten: Ve og vånde, vores væsens vilkår, rammer os
nok engang. Ja, meget ondt til søs og meget ondt til lands
bliver til for os, hvis livet bliver ved at trække ud.

Atossa

705 Du, som mens du endnu kunne skue solens lys og liv,
steg med heldets gunst i velstand over alle andre op -
dengang ville alle være det, du var, og lykkeligt
var det liv, du gav som om du var en gud til Persiens folk.
Også nu at være det, du er, og dø, før ondernes
710 dybde bliver klar at se, er netop det, jeg gerne vil.
Hør, Dareios, klart og fyndigt alt, der hændte, kort fortalt:
Persiens plan komplet spoleret, praktisk talt.

Da. Sig hvordan? Måske en pest i udbrud? Indre splid om magt?

At. Ingen pest og ingen splid, men hærens død omkring Athen.

715 Da. Hvem af mine sønner førte hæren dertil? Svar mig nu.

At. Iltre Xerxes tømte overilet slettelandet helt.

Da. Knøs! Begik han denne tossestreg med flåde eller hær?

At. Begge: dobbelthæren viste dobbelt front, til lands og vands.

Da. Men så stor en hær til fods: hvorledes kom den frem til vands?

720 At. Helles stræde tvang han under åg og vandt med snilde vej.

Da. Fik han faktisk derved stængt det store stræde Bosporos?

At. Ja, jeg tror, en gud velsagtens tog hans dømmekraft fra ham.

Da. Ak, en mægtig guddom kom og fik ham til at tænke slet.

725 At. Ja, nu ser man nemlig klart, hvad gudens onde hensigt var.

Da. Dem, I jamrer sådan for - hvad er det onde, de har mødt?

At. Vores flådes folk forliste slemt forslået hærens mænd.

Da. Sådan omkom hele hæren helt og fuldt for fjendens spyd?

At. Ja, og derfor stønner hele Sousa sorgfuldt tømt for mænd ...

730 Da. Ak, hvad nu med hærens hjælp og altid sikre undsætning?

At. ... hele Baktriens hær gik til og findes ikke længere.

Da. Kvaj! Så han blev altså unge forbundsfællers undergang.

At. Rygtet går, at Xerxes helt alene, næsten uden hird ...

Da. Endte hvor? Hvordan var enden? Tør man tro, at frelse er til?

735 At. ... lettet fandt sin bro - den ene ting, som tvang de to med åg.

Da. Kom han frelst til vores egne: talte rygtet sandt om det?

At. Derom taler vores efterretning sandt, utvivlsomt sandt.

Da. Ak, oraklers spådomsord er hurtigt opfyldt; tag nu det **Dareios dadler Xerxes**

spådomsord, som Zeus har ramt min søn med, opfyldt fuldt og helt:

740 Ret så sikker var jeg, tror jeg nok, i lange tider på,

guder ville sørge for, at det orakelord blev sandt:

Altså, den der selv er ivrig, yder guden gerne hjælp.

Nu er ondets rod for alle mine kære gravet frem,

tror jeg: disse ting forløb min søn sig med i ungdommens

745 overmod og vidste intet selv derom, da håbet steg

om at holde hellig Hellespontos' strømme stemmet op,

holde *gudens* strøm som lænkebundet træl i Bosporos.

Derved søgte *han* at ændre overgangens væsen helt,

bandt den ind i lænker hamret ud i jern og vandt derved

750 vide veje over vandet, hærens horder krydsede.

Lige netop god var dømmekraften ikke, dengang *han*

gik og troede fast, at *han* som menneske kunne bruge sin

magt og herske over hver en gud, Poseidon ikke mindst.

Disse ting er alle del af det mentale sammenbrud,

755 mener jeg, som greb min søn, og derfor er jeg ængstelig

for, at hele mit enorme slid for vores rige liv

blot går hen og bliver et stort rov for hver, der kommer først.

At. "Disse ting" har iltre Xerxes lært i dårligt selskab med **Atossa forsvarer Xerxes**

slette mænd: de gik og sagde, *du* med spyddets spidse od

760 vandt din børneflok en vældig rigdom, mens han leger krig

her på hjemmefronten fej og uden mod, men giver slet
intet nyt til overfloden arvet efter faderen:
ofte måtte Xerxes høre onde tunger klandre ham
skarpt med sådant nid og nag, og dette blev da netop grund
765 til at Xerxes lagde plan om togt og tog mod Hellas' land.

Da. Og derfor blev hans togt det værste onde, vi (*jamber*) **Dareios om Xerxes' enestående fejlslag**
har set, og det vil aldrig blive glemt, hvor slemt
det var, og aldrig har et onde ramt og tømt
vort Sousa helt for mænd som nu, ja siden Zeus
vor hersker gav vor konge denne hædersplads:
770 at holde ene mand det hele Asiens land
med får og fæ behersket under råderet
og sceptrets rette råd. En meder førte først **Katalog over Persiens konger**
vort folk, han hed Kyaxares, dernæst gjorde nok
en medisk mand, hans søn, Astyages, Mediens land
775 og Persien et. Den tredje, Kyros, havde gunst
fra oven til at gribe magten først, og så
at bringe alle frænder fred: for sund fornuft
holdt hang og trang på rette kurs i ham, og folk
fra hele Lydiens land og folk fra Frygiens med
780 faldt under hans kontrol og magt. Og Jonien jog
han rundt og drev dem alle bort med vold og magt.
For ham var guden god, fordi han tænkte ret.
Den fjerde fører, folket fik var Kyros' søn,
Kambyses. Smerdis førte så, som nummer fem,
785 den skam for fædreland og tronens gamle ret.
Ham dræbte vi med list og gode venners hjælp
og sans for pligt i hjemmet, hvor han var - den tro
Artaphrenes og jeg: kongeloddet faldt på mig
som ønsket. Derfor drog jeg ofte ud i krig
790 med store styrkers kraft. Men ondt som det, jeg nu
har hørt, har *jeg* dog aldrig påført vores by.
Min søn er ung og Xerxes tænker ungt og smart,
men kommer ikke mine kloge råd i hu.
Vid *I* blot dette, mine gamle venner: vi
795 som førhen havde samme magt, som Xerxes har,
vil aldrig forekomme folk at have skyld
for samme grad af kval og ve, som denne har.

Kor Hvad så, Dareios? Hvilket facit når du til?
Hvordan kan vi som persisk folk begå os bedst
800 og stadig efter dette handle mest korrekt?

Da. Det kan I, hvis I undgår krig mod Hellas' jord, **Dareios' forvarsel om Plataiai og formaning om besindighed**
om så den hær, som Medien har, er nok så stor:
for jorden selv er deres egen ven i krig.

Kor "Er deres ven i krigen"? - hvad betyder det?

805 Da. Det sulter overdrevent store hære ihjel.

Kor Men vores hær er nøje valgt og rustet godt.

Da. ”Men vores hær” i Hellas reddes ikke hjem.

Kor Hvad? Kommer vores hærs barbarer ikke hjem
fra Europa igen, fra Hellespont, i god behold?

Da. Af mange kommer ganske få tilbage igen,
hvis ellers nogen fortsat fæster lid til tegn
fra guder, når man tager alt det skete med
i øjesyn. For sådan er det ikke, vel:
at forudsagte forhold finder sted i et,
men ikke gør i andet; er det faktisk sandt,
har Xerxes efterladt de bedste styrker der
forledt af hule håb. Og der, hvor styrken er,
ved Asopos flodens vand, der væder Boiotiens jord
og sletteland med tiltrængt næringsrigdom, dér
er den tilbageholdt og dér har de en dybt
elendig kval at lide, bod for ringeagt
i ord og overgreb i gerning: da de kom *hýbris*
til Hellas, stjal de gudefigurer først
og stak så uden blusel blus på templer, så
de brændte ud med altre smadret, gudeskrin
i grus fra grunden op i en forvirret hob.
De gjorde ondt og de skal ikke lide ondt
i mindre grad, men har nu ondt i vente selv,
og under vores onder ligger ingen syld -
for den er endnu ikke bygget op. Det sker
på denne måde: store pøle levret blod
skal ofres over dorisk spyd på jorden ved
Plataiai, og tavse lig i hobevis skal stå
som tegn for alles øjne indtil tredje led
af samme slægt og vise klart, at ingen mand
må overdrive eget værd: for døden står
og venter ham. Når *hybris* står i fulde flor *hýbris*
er hendes vækst et aks af bart forblindet vid, *áte*
og deraf hobes op en høst af al slags gråd.

Når først I ser, hvor tung en dom, der rammer den
slags ting, så kom I da Athen og Hellas i hu
og sørg for, ingen ser sit eget held med hån,
så lysten efter andres eje ender med
at hælde rigtig rigdom ud og miste alt.
En alt for overmodig tanke straffer Zeus
og han irettesætter sandt for dyden strengt.
Så derfor, indprent Xerxes - †klogskab savner han† -
med klog formaning holde op i overmod
med hoven hån at krænke gudens magt igen.

Du Xerxes’ kære gamle moder, gå nu hjem
og hent en dragt, som drengens stand forlanger, før

du går at møde ham, din søn. Sin klædedragts
kulørte stof har *han* jo flænset helt itu
omkring sin krop i smerten over ondt, han led.
855 Om muligt, prøv at dæmpe smerten, tal ham ned
med milde ord. Jeg ved, han kun vil holde ud
at lytte, hvis du fører ordet. Derimod
vil jeg begynde rejsen ned i jordens mulm.
I gamle venner, sørg nu dag for dag for hver
860 og en at glæde sjælen, også selvom I
er ramt af onde vilkår - folk har ingen gavn
af rigdom, skal jeg sige jer, i dødens land.

Korlederen

Et utal smerter har barbarer nu og skal
vi siden få: hvor ondt at få beskeden her!

Atossa

865 Min Skæbnegud, hvor kommer mange onder ned — Atossa og Xerxes' klædedragt
og rammer mig, men denne ene ting har bidt
sig fast især: en voldsom gene er det mig
at blive oplyst om, min søn på kroppen har
sit vanrys skam at vise frem i dragtens stand.
870 Jeg går nu først og får en dragt derhjemmefra
og prøver så at se †min søn†. For svigte ham,
min kære dreng, i ondets vold, vel vil jeg ej.

Kor — Andet *stasimon 873-904*

Ak, *popoi*, dengang den gamle altfavnende — Strofe α — Koret mindes Dareios' styre
konge, som aldrig led nederlag, gudernes lige Dareios
875 herskede uden at skade os over vort land -
livet var godt i statens styre, dengang.

Først kan vi kalde hans velkendte togter og — Modstrofe α — Koret mindes Dareios' togter
krige til vidne, †og love så stærke som tårne bestemte alt.†
Rejsen tilbage til veletablerede hjem
880 bragte dem velbeholdne - uden men - hjem.

Videre vidner de byer, han tog, helt uden at fare afsted fra — Strofe β — Koret mindes Dareios' erobringer
hjemmets arnested og gå
hen over Halys: Acheloios' byer omkring den strymoniske havbugt,
Thrakiens øde udpost.

885 Alle de fastlandsbyer, der havde en ringmur hinsides havet, — Modstrofe β — Koret mindes Dareios' støttebyer
hilste ham som deres drot,
folk, der med stolthed er bosat omkring Hellespont, Propontis' havbugter,
Sortehavets munding.

Øer, der ligger langs Joniens kyster i havets

890 brus og nær ved vores jord,

sådanne steder som Lesbos og Samos' olivenplantager,

Chios og Paros med Mykonos, Naxos og Andros,

Tenos' nære nabo.

Strofe γ — **Koret mindes Dareios' støtteøer**

Også imellem de to kontinenter på øerne

895 der i havet hersker han:

Lemnos, Ikaria, Rhodos og Knidos, og byerne

Paphos og Soloi på Kyprias ø, Salamis, hvis mødrene

stad er grund til vor ve.

Modstrofe γ — **Koret mindes Dareios' øvrige støtteøer**

Rige på gods og på folk var hellenernes byer i de reser-

900 vater, som Jonierne havde, og dem kontrollerede

han med fornuft, og hans krigere stod til enhver tid klar med u-

trættelig styrke og alle slags

hjælpere. Nu er det os, der må tåle i krig, hvad så afgjort må tilskrives

gudernes omslag mod os, som blev slået stort i søslag.

Epode — **Koret mindes Dareios' joniske områder**

Xerxes — ***Kommos 905-1050***

Io!

905 Jeg elendige skrog! Ubegribeligt, helt — (*anapæster*)

uforståeligt det uforsonlige lod, — *moira*

jeg har fået! Hvor blodtørstigt trådte en gud

vores persiske folk under fode! Og hvad

gør jeg selv, jeg elendige? Kraften forgår

910 mig af lemmerne nu, hvor jeg ser jeres flok

af bedagede borgere: Zeus, var jeg blot

gået bort med de mænd, der gik bort, og var skjult

i min dødslod.

Kor

Ototoi, vores gode soldater, vort ry,

915 vor enorme prestige og vor persiske vold,

vores prægtige mænd, som en gud slog ihjel,

oh, konge! Vor jord er fortvivlet af sorg

for vor hjemlige ungdom, som Xerxes lod dø,

til han proppede Hades med perseres død:

920 †fra Agbatana† omkom mangfoldige mænd,

som var blomsten af landet, en hoben af mænd

overmåde fortættet og talrig, som vandt

deres sejre med buen, *aiai*, ja, *aiai*

vores elskede værn. Hvor forfærdeligt, helt

925 og aldeles forfærdeligt, Asiens jord,

du vor konge, er tvunget i knæ!

Xer. Jeg er kommet med trist mod, *oioi*: **Strofe α**
det har vist sig, at jeg blev et onde for land
og familie, jeg skrog.
930 **Kor** Lad mig sende et tilråb, †som hilser dig hjem†
med et varsel om ondt, ondt varslende skrig
som det skrig, Mariandynerne skriger i sorg.
Lad mig sende et grådkvalt sorgskrig.

Xer. Lad din klagende sangs klang strakt langt **Modtrofe α**
935 sende et ondttonende skrig - for min gud
har vendt sig mod mig her.
Kor Jeg vil sende †med andagt min klagende sang
for at mindes mit folk og dets sorg over tab,
for at mindes mit land og dets søslagssorg†.
940 Jeg vil sende med tårer min sorgs sang.

Xer. For en joner bestjal os: **Strofe β**
Ares, slet skjult i form som en joner
med en flåde som sit værn og i kamp for
fjendens sejr, lod den skæbnesvangre kyst
945 og det natsorte flak flå.
Kor Skrig *oioioi*, kom, kor, se alt klart!
Vennernes flok, hvor er den nu?
Hvor er vennestøtten nu?
En Pharandakes, hvor er han?
950 Og en Sousas, Pelagon, Datamas blandt dem?
Hvad med Psammis og ham Sousiskánes, som drog
fra Agbatana bort?

Xer. Jeg var nødt til at forlade **Modstrofe β**
dem fortabte og forvildede på flugt fra
955 et fønikisk fartøj dér ved de kyster,
Salamis er fuld af, bankende ind mod
de stenhårde kystskær.
Kor *Oioioi*, hvor, ja, hvor er Pharnouchos,
gode Ariomardos, hvor?
960 Hvor er kong Seualkes, hvor?
Lilaios af en ædel byrd,
og så Memphis, Masistres og Tharybis med?
Artembares og Hystaichmes er hvor?
Så nu spørger jeg igen.
965 **Xer.** O ve for mig, ve! **Strofe γ**
Det forhadte og gamle Athen så
de først, og brat lå alle og trak i takt med hver
sin åre, slemt tilredte, gispende *ehe ehe*.
Kor Det var persernes blomst, det var ham så,

dit fortrolige "øje" i ét og i alt,
titusindvis folk var i hans sold,
Alpistos Batanochos' søn, samt
< >
af Sesames, som var Megabates' søn,
og så Parthos og store Oibares -
forlod, forlod du dem? Ak de stakler,
ondt, mere end ondt har du sagt til vort prægtige folk.

Xer. Det er et stærkt savn, Modstrofe γ
du har vakt efter fællernes flok, mens
du nævnte alt hadsk, alt ondt, som ingen, ingen
vil glemme: hjertet i mig skriger, ja, det skriger.
Kor Og de andre, vi savner som dem: husk
generalen for Mardernes talløse mænd,
Xanthes, og arieren Anchares,
og Arsakes og Diaixis, konger,
rytterne adlød,
og Dadakes, Lythimnes og Tolmos, hvis sult
efter spydkamp aldrig kan stilles.
Det undrer, undrer mig, at de ikke flokkes
bagved din rejsevogns hjulbårne soltelt.

Xer. Ja, vores hærs bedste folk er gået bort. Strofe δ
Kor Er borte ak, uden navn.
Xer. *ie*, *ie*, *io*, *io*.
Kor *io*, *io*, skæbnemagt!
Hvor har I gjort ondt mod os -
uforudset, *men* som Ates blik klart.

Xer. Sat mat er vi nu †i livslang lykkefærd†. Modstrofe δ
Kor Sat mat er vi, det er klart.
Xer. Af uhørt ve, af uhørt ve.
Kor Af græske sømænd, vi traf
med ringe krigslykke der:
Persernes folk led ret slemt i dén krig.

Xer. Ja, klart! Jeg skrog slog mig slemt trods min store krigshær. Strofe ε
Kor Er Persien helt, ulykkeskonge, tabt nu?
Xer. Du ser den her rest af min dragt, den her trevl?
Kor Jeg ser, jeg ser.
Xer. Dette mit pileholdige ...
Kor Hvad er det, du har bevaret der?
Xer. ... mit skatkammer for tungt skyts.
Kor Meget lidt af en stor hob.
Xer. Min eskorte er *helt* tabt.

Kor Ja, spyd skyr jonerfolket jo ej.

Xer. Det elsker krig. Jeg så gru, ingen forudså der. **Modstrofe ε**

Kor Retræten trods skibenes forsvar - den gru?

Xer. Jeg sønderrev tøjet på grund af gruen der.

Kor *papai papai*.

Xer. Mer end *papai,* ja meget mer.

Kor Ja, to- og trefold klageråb.

Xer. Vor ve, fjendernes frydråb.

Kor Styrken stynede de der.

Xer. Jeg er blottet for forsvar.

Kor Dit forsvar led forlis i søslag.

Xer. Begræd begræd vort uheld; videre til paladset, gå! **Strofe ζ**

Kor *Aiai aiai*, vor ve, vor ve.

Xer. Giv gensvar, skrig som svar på skrig.

Kor Et svar med ondt til onde skrig.

Xer. Skrig ud din sang, fald ind i min.

Kor *Ototototoi*:

vort uheld tynger tungt på os,

ak, det gør voldsomt ondt nu.

Xer. Begynd, begynd, bevæg for mig vor klagesang. **Modstrofe ζ**

Kor I klagesangen græder jeg.

Xer. Giv gensvar, skrig som svar på skrig.

Kor Vi gør det, herre, skriger svar.

Xer. Lad klagesangen lyde højt.

Kor *Ototototoi*:

igen vil sorgens sorte slag,

ak, tage del i veråb.

Xer. Ja, slå dit bryst og skrig dertil på mysisk vis. **Strofe η**

Kor Vor ve, vor ve!

Xer. Jeg beder jer: riv af de hvide kinders skæg.

Kor Med godt greb! Grib det godt i vild sorg.

Xer. Og skrig skarpt.

Kor Jeg vil skrige skarpt - skrig.

Xer. Og riv med fingrens negl din folderige dragt. **Modstrofe η**

Kor Vor ve, vor ve.

Xer. Riv hovedhåret ud i sorg for hærens død.

Kor Med godt greb! Grib det godt i vild sorg.

Xer. Lad våd gråd væde ...

Kor ... væde mit blik.

Xer. Giv gensvar, skrig som svar på skrig. ***Exodos 1051-1061*: Epode**

Kor *Oioi oioi*.

Xer. Paladset venter: gå med gråd.

Kor *Io io*.

Xer. Med sorgskrig gennem byen.

Kor Med sorgskrig, netop, netop.

Xer. Træd *blideligt* med sorg.

Kor *Io io*. Tråd er *hårde* i Persiens land.

Xer. Ak ak, ak ak, vores treradede …

ak ak, ak ak døde mænd … flade pramme.

Kor Kom, følg mig og klagens skingre skrig.

Oversigt over kompositionen

Vers	Sektion
1-119	Parodos
120-234	1. Epeisodion (I)
235-528	1. Epeisodion (II)
529-592	1. Stasimon
593-621	2. Epeisodion (I)
622-672	Korhymne
673-872	2. Epeisodion (II)
873-904	2. Stasimon
905-1050	Kommos
1051-1061	Exodos: Epode

Handlingen

Parodos **Parodos (1-119)** fremsætter den situation, stykkets handling begynder med. Et kor af gamle persiske mænd har fået til opgave at holde opsyn med riget i kong Xerxes' fraværr; det giver udtryk for sin frygt for kongens og hærens hjemrejse tilbage fra det store togt mod Hellas for at påtvinge det et "trælddommens år". Koret har ikke modtaget noget nyt om togtets udvikling. Der følger en katalog over togtets tropper og deres etniske oprindelse, og koret gengiver den fortsat stigende ængstelighed for hærens ve og vel. Koret beskriver hærens overgang ved Hellespont på en til lejligheden opført bro, der lå som et "åg hen over havnakken". Der lægges vægt på kongens vildskab og uovervindeligheden med en hær, hvis guddommeligt pålagte opgave det er at være krigsførende til lands og med Xerxes' tidsalder også til vands. Korets ængstelighedder fører til overvejelser om, hvem der har evnen til at at undslippe *Ate* og det fald, hendes indflydelse medfører, og overvejelserne fører til fornyet ængstelse og nye forestillinger om persiske kvinder hensat i vekslende klagesang og -handlinger. Koret ender med at rådslå om krigens fremskridt.

Epeisodion **Første epeisodion (120-234 (I))** begynder med dronningens ankomst (dvs. Dareios' dronning og Xerxes' mor) i en fornem vogn. Koret kaster sig ned for hendes fod, og hun giver udtryk for sine egne ængstelser i forhold til den fare, der hænger over Dareios' hårdt tilkæmpede rigdomme og over sønnen Xerxes' liv. Ængstelserne er følgen af en drøm om natten og et fuglevarsel om morgenen, der begge er tydelige forvarsler om nederlag. Koret anbefaler dronningen at ofre til guderne og til Dareios, der viste sig i drømmen, for at forhindre drømmen og varslet i at gå i opfyldelse. Koret forsøger at berolige dronningen snart med en beskrivelse af togtets mål, snart med en beskrivelse af Athen. Herefter ankommer et ilbud og bekendtgør togtets skæbnesvangre udvikling, tabet af Persiens velstand, de unge persiske mænd og, endelig, det fuldstændige nederlag. Koret og budbringeren synger sammen en klage over de ulykkelige nyheder.

Første epeisodion (235-528 (II)) fortsætter med dronningens samtale med budbringeren, der oplyser, at Xerxes har overlevet, mens en række anførere har lidt en uværdig død; han angiver den persiske flådes størrelse i antal til mere end tre gange så mange som den græske flåde og forklarer, hvordan Xerxes lod sig narre til den opfattelse, at den græske flåde ved Salamis ville flygte i ly af natten, og at han ville kunne besejre den ved at blokere passagen ved øen. Mod forventning dukkede den græske flåde op ved daggry og angreb Xerxes' flåde; denne omringes og udslettes. Budbringeren genfortæller massakren på Xerxes' bedste krigere på øen Psyttaleia, mens Xerxes fra en udkigspost på afstand kan overvære det: han sønderriver der sit tøj, som i dronningens drøm, og beordrer flugt. Til sidst genfortæller budbringeren persernes desperate march fra Hellas til Thrakien og bekendtgør den snarlige ankomst til Sousa af en lille rest af denne march. Dronningen indser efter budbringerens bortgang, at drømmen er gået i opfyldelse. Hun dadler koret, men lover dog at udføre de ritualer, koret tidligere har rådet hende til. Dronningen går efter at have pålagt koret at vise Xerxes omsorg og følge ham til paladset, hvis han kommer i hendes fravær.

Stasimon **Første stasimon (529-592)** begynder med korets bebrejdelser af Zeus for togtets udvikling og går videre til en beskrivelse af de luksusvante persiske kvinders klagesang. Koret synger selv en klagesang, der skiftevis bebrejder Xerxes og flåden for nederlaget, mens det også sammenligner den unge Xerxes med den ældre Dareios. Koret forestiller sig ligenes tilstand, de ældre perseres og de nu barnløse forældres sorg; det ender med at forestille sig opløsningen af det persiske rige som følge af nederlaget.

Epeisodion **Andet epeisodion (593-621 (I))** begynder med, at dronningen vender tilbage til fods med udstyret til sit ritual. Hun er ydmyg og ængstelig, men kræver af koret, at det maner Dareios' ånd op ved at synge en hymne under dronningens ritual.

Hymne **Korhymne (622-672)** består af korets henvendelse til underverdenens guder for at bringe Dareios' ånd op og af dets lovprisning af Dareios' visdom og velgerninger mod perserne. Koret begræder tabet af den persiske ungdom, og i en epode beklager de flådens ødelæggelse.

Epeisodion **Andet epeisodion (673-872 (II))** viser os Dareios. Koret evner ikke at meddele ham togtets udfald, så han oplyses herom af dronningen. Dareios indser, at udfaldet er opfyldelsen af en forudsigelse og fordømmer sin søns galskab i behandlingen af Hellespont som en slave og i forsøget på at beherske guderne. Han forklarer, hvordan Xerxes kan ses som den værste konge i Persiens historie. Koret ønsker herefter at hævne sig, men Dareios beordrer dem ikke at angribe Hellas yderligere; han henviser til det nærtforestående nederlag i landslaget ved Plataiai som et tegn på, hvorfor yderligere angreb skal undgås. Han viser dem, at de skal bringe Xerxes på fode igen og siger, at dronningen skal møde ham med en ny klædedragt som erstatning for den dragt, Xerxes sønderrev i nederlagets stund. Dronningen går for at fremskaffe en ny dragt, men vender aldrig tilbage.

Stasimon **Andet stasimon (873-904)**, hvor koret hylder Dareios og opregner hans riges lande og områder i Ægæerhavsregionen. Perserne har lidt en guddommeligt begrundet tilbagegang og tabt disse områder i nederlaget ved Salamis.

Kommos **Kommos (905-1050)**, hvor Xerxes ankommer kun klædt i laser. Koret hilser ham hjem med en klagesang over Asias fald, hvorefter kongen og koret sammen udfører en rituel klagesang. Xerxes tager igen magten og beordrer koret at udføre en selvrevselse som en del af klagesangens udtryk for sorg.

Exodos **Exodos (1051-1061)** Xerxes og koret synger en klagende epode og forlader scenen for at gå til paladset.

Oversigt over anvendte versemål

I kildeteksten indgår en række forskellige versemål, som også er forsøgt gengivet i den rytme, måleteksten har. I den forbindelse tager jeg mig nogle friheder med rytmen i enkelte vers, der ellers ville være mere end rimeligt vanskelige at omsætte til dansk (for langt størstedelens vedkommmende er rytmen bevaret inden for de metriske licenser, den græske metrik almindeligvis tillader). Det gælder for det første tragediens mange joniske vers (◡ ◡ – x) og anapæsterne, hvor jeg for de førstes vedkommende ofte erstatter grundformen med de alternativer, jeg nævner nedenfor, og for det andets ofte vender anapæsternes rytme og oversætter med daktyler.

I de jambiske trimetre og trokæiske tetrametre tillader jeg ◡◡ som resolution af *anceps* uden for første fod i verset, hvad der ellers ikke er belæg for i Aischylos' tri-/tetrametre, også hvor der ikke er tale om navne, hvis metriske form ikke ellers lader sig optage i verset. Navne er i det hele taget vanskelige at arbejde ind i rytmen i versemålene, og enkelte steder er verset således blevet tilføjet en stavelse ud over det metrisk mulige. Undertiden, men på ingen måde ofte, har jeg også tilladt en græskinspireret prosodi, for eksempel i hiater med elision og undertiden ved postkonsonantisk /i/, der bruges asyllabisk: /j/ (f.eks. *Axios* udtalt [ɑk.ˈʃos] i v. 490). Den afsluttende kadence i de trokæiske tetrametre – ◡ – har ikke sjældent fået formen – ◡ ◡.

I korsangene har jeg ladet versene respondere, hvor det uden videre har kunnet lade sig gøre, men slet ikke overalt, ligesom jeg heller ikke konsekvent har indarbejdet de væsentlige meningsmæssige responsioner i korsangene.

I oversigten over de anvendte vers, som følger nedenfor, har jeg anvendt en række forkortelser, som kræver en kort vejledning (bemærk, at der i de fleste tilfælde ikke tilføjes tegn for resolution af *princeps*):

Versemål	
anap anapaestus (◡ ◡ –): *anap.dim.kat*. katalektisk anapæstisk dimeter (◡ ◡ – ◡ ◡ – | ◡ ◡ – –); katalektisk anapæstisk tetrameter	(– ◡◡ – ◡◡ ◡◡ –) (◡̄◡ – ◡̄◡ – | ◡̄◡ – ◡̄◡ – | ◡̄◡ – ◡̄◡ – | ◡̄◡ – –)
anacr anacreonteus (◡ ◡ – x – ◡ – –)	
ad adoneus (– ◡ ◡ – –)	
ar aristophaneus (– ◡ ◡ – ◡ – –)	
ba baccheus (◡ – –)	
ch choriambus (– ◡ ◡ –)	
cr creticus (– ◡ –)	
da daktylus (– ◡ ◡)	
do dochmius (x – – x – (– ◡ ◡ ◡ – ◡ – – ◡ – – ◡ – – – ◡ ◡ – ◡ –))	
gl **glyconeus** (x x – ◡ ◡ – ◡ –)	
hem **hemiepes** (– ◡ ◡ – ◡ ◡ –)	
hipp hipponacteus (x x – ◡ ◡ – ◡ – –)	
ia iambus (x – ◡ –): jambisk trimeter (x ◡̄◡ ◡ ◡̄◡ | x ◡̄◡ ◡ ◡̄◡ | x ◡̄◡ ◡ ◡̄◡ ||)	
io jonisk metrum (*a minore*, som kan erstattes med: ◡ – – (*ba*) – – – – (*mol*) – – ◡ – (*cr*) – – – (*sp*) – ◡ ◡ – (*anap*)); anaklastiske *io* optræder i formen ◡ – ◡ –	
ityphityphallicus (– ◡ – ◡ – –)	
lek lekythion (– ◡ – x – ◡ –)	
molossus (– – –)	
pe penthemimeres (x – ◡ – x)	
pher pherecrateus (x x – ◡ ◡ – –)	
sp spondaeus (– –)	
tr trochaeus (– ◡ – x): katalektisk trokæisk tetrameter (◡̄◡ ◡ ◡̄◡ x | ◡̄◡ ◡ ◡̄◡ x ⁝ ◡̄◡ ◡ ◡̄◡ x | – ◡ – ||)	